

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Rautiainen, Katri-Helena; Marjanen, Kaarina; Söder, Susanna

Title: iDeaMe - Musiikinopetus säästöjen ristitulessa : utopiaa vai kompetensseja?

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: © 2024 Suomen musiikkikasvatusseura - FiSME

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Rautiainen, K.-H., Marjanen, K., & Söder, S. (2024, 23.4.2024). iDeaMe - Musiikinopetus säästöjen ristitulessa : utopiaa vai kompetensseja?. Kuukauden kolumnit / FiSME.
<https://fisme.fi/kolumni-ideame-musiikinopetus-saastojen-ristitulessa-utopiaa-vai-kompetensseja/>

23.4.2024

KOLUMNI "IDEAME - MUSIIKINOPETUS SÄÄSTÖJEN RISTITULESSA: UTOPIAA VAI KOMPETENSSEJA?"

Tämä mielipidekirjoitus on osa iDeaME-verkoston toimintaa. Verkoston jäsenet työskentelevät musiikkikasvatuksen erilaisissa tutkimuksellisissa ja/tai opetuksellisissa asiantuntijatehtävissä sekä yliopistoissa että ammattikorkeakouluissa, yhteisenä tavoitteena tukea musiikinopetusta laaja-alaisessa opettajankoulutuksessa. iDeaME on osa Suomen Musiikkikasvatusseura FiSMen <https://fisme.fi/> alainen verkosto. FiSME kuuluu musiikkikasvattajien maailmanjärjestöön ISMEen, jonka konferenssi on Suomessa kesällä 2024 <https://www.ismeworldconference.org/>

Miltä kuulostaisi televisiossa esitettävä mainos ilman musiikkia? Tai miltä tuntuisi seurata elokuvaa, jonka tarinallisuus ja juonen käänteet etenisivät pelkästään puheen tuottamana? Tai miltä peliviihde kuulostaisi kännykkäpelin aikana, jos mielikuvitusmaailmaa ja jännitystä ei tehostettaisi musiikilla? Tai millainen kollektiivinen fiilis yksilötason elämyksiä ja muistoja luoden syntyisi musiikkifestareilla tai tanssilavalla, jossa muusikot tai esiintyjät eivät soittaisi ja laulaisi vaan lavashow-esitys rakentuisi visuaalisilla elementeillä ja artistien läsnäololla? Kaikissa näissä tapauksissa yleisön tunne petetyksi tulemisesta olisi mitä ilmeisin reaktio. Katsojat tai kuluttajat vaatisivat rahansa takaisin, antaisivat buuausten saattamana pettyneet ja tunnekuohuiset palautteensa sekä mahdollisesti boikotoisivat tulevia esityksiä tai musiikittomia tuotteita. Miksi ihmiset toimisivat näin tai jopa nousisivat barrikadeille vedoten musiikin läsnäoloon? Vastaus löytyy musiikin yhteisöllisestä voimasta.

Musiikki herättää meissä tunteita, ruokkii mielikuvia ja luovuutta, vapauttaa stressiä ja nostaa tunnelmaa sekä voimaannuttaa. Nämä nousevat jokaisen meidän omista arkikokemuksistamme, jotka kiinnittyvät merkityksellisinä elämyksinä ja kokemuksina jokapäiväiseen elämäämme. Musiikki on sisäsyntyinen, inhimillinen voima jo prenataalilta kaudelta alkaen: tällöin kohdussa kasvava ja kehittyvä lapsi jo kiinnittyy ympäristöönsä kokemiensa äänellisten elämysten vaikutuksesta. Se johtaa myöhemmin vuorovaikutukseen ja läsnäolon taitoihin: opimme kuuntelemaan toista ja ilmaisemaan ajatuksiamme toista kunnioittaen. Musiikillinen oppiminen laajentaa ja syventää käsityksiämme tiedon monimuotoisuudesta.

Millainen on tilanne lasten ja nuorten sekä varhaiskasvatuksen ja luokanopettajakoulutuksen musiikinopetuksessa, kun kontaktiopetusten määrä on supistettu minimiin ja ohjattu valinnaisuuteen? Tiedämme jopa koulutusohjelmia ja opintojaksoja lakkautetun. Ketkä nousevat barrikadeille lasten ja nuorten oikeuksien sekä musiikin puolesta? Minne hukuvat niiden

tuhansien ihmismassojen äänet, jotka vaativat musiikin läsnäoloa ympärilleen ja vaalivat sitä elämän lähteenä? Jäljelle usein jäävät eri oppilaitosten musiikin opettajat ja musiikin kouluttajat, jotka joutuvat yksin taistelemaan musiikin olemassa olemisen puolesta. Opetukseen kohdistetut leikkaukset perustellaan talous resurssien tiukentuneella tilanteella tai profiloitumisen linjauksilla. Kuitenkin Ylen uutisoinnin (7.3.2024) mukaisesti, esimerkiksi Gentin kaupungissa, Belgiassa, on ymmärretty taiteen ja kulttuurin arvo sijoittamalla siihen mielettömiä summia rahaa myös heikkoina aikoina. He toteavat, että kyse ei ole vain kulttuurista vaan myös taloudesta, sillä ”yksi kulttuuriin sijoitettu euro tuo kolme takaisin.” Meillä opettajankouluttajien viestit jäävät äännettömiksi huudoiksi.

Millainen on musiikin opetuksen tila, kun tiedämme taloudellisten supistusten kohdistuneen organisaatioiden sisällä kontaktiopetuksen vähenemiseen? Tätä tilaa lähti selvittämään FisMen alaisuudessa toimiva, valtakunnallinen iDeaME -verkosto keväällä 2024. Pilottikysely suoritettiin pienellä otoksella ja nopealla aikataululla, koska kyselyä haluttiin ensin testata iDeaMe-ryhmässä toimivien keskuudessa (postituslistalla noin 40). Ryhmässä toimii yliopistojen musiikinopetuksen ammattilaisia, tutkijoita ja opettajia – huippuosaajia eri puolilta Suomea, kaikista varhaiskasvatuksen- ja luokanopettajia kouluttavista yliopistojen yksiköistä. Kyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan Likertin viisiportaisella asteikolla (5 ytimessä, 4 hyvin olennaista, 3 tärkeää, 2 vähän tärkeää ja 1 ei yhtään tärkeää) väitteisiin muun muassa musiikin opettamisesta ja opiskelijoiden tavoista saavuttaa tavoitteet. Osa kysymyksistä oli avoimia.

Kyselyyn vastanneet (N = 7) arvioivat esimerkiksi, mitä ohjaamisen taitoja opiskelijat kartuttavat opintojen aikana. Saatujen tulosten mukaan opetuksessa painotetaan tärkeinä tai ydinalueina seuraavia osa-alueita:

- taito toteuttaa luovaa ilmaisua ja improvisointia,
- taito ohjata musiikkiliikuntaa ja tanssia,
- taito ohjata musiikki- ja draamakasvatusta,
- taito ohjata kohderyhmän orientaatioon perustuvaa ohjaustaitoa ja vuorovaikutustaitoja,
- taito kuunnella, olla läsnä ja taito ilmaista.

Musiikin sisällöllisten tavoitteiden osaamisalueisiin kohdistuneet arviot puolestaan hajaantuivat arviointiasteikolla myös vähemmän tai ei yhtään tärkeään. Nykytilanteessa ei enää katsottu voitavan toteuttaa opetuksessa riittävästi keskeisiä musiikinopetuksen ydinosaamisalueita. Tällaisia olivat taito ohjata opetettavia äänenkäytössä, laulussa, soitossa, yhteismusisoinnissa, kuuntelukasvatuksessa ja musiikkiteknologiassa. Vastaajien mukaan näille osaamisen alueille jäi vähemmän aikaa opetuksessa. Käytettävissä oleva aika keskitettiin opiskelijoiden musiikkisuhteen kohentamiseen ja ilon löytämiseen, jotta opiskelijat motivoituisivat jatkamaan taitojen harjoittelua itseohjautuvasti opintojen päätyttyä. Musiikkikasvatuksen ja oppimisen teorioiden perusteella voitaisiin kuitenkin ajatella, että musiikin positiivisille vaikutuksille tarvitaan todellinen musiikillisen harjoituksen ja oppimisen pitkäkestoinen prosessi. Nämä inhimilliset jatkumot merkitsevät kulttuuria, sen juuria ja tulevaisuutta. Ne ovat humanin sivistyksen kehto, alkaen äänellisen ja kehollisen ilmaisun kokonaisvaltaisista mahdollisuuksista. Sen vuoksi asiaa olisi tärkeää selvittää syvällisemmän tutkimuksen avulla enemmän.

Voidaan siis perustellusti kysyä, mitä menetetään silloin, kun näitä musiikilliseen ymmärrykseen ja osaamiseen johtavia taitoja ei voida enää opettaa tuleville opettajille. Voiko tämän kyselyn pohjalta väittää, että opiskelijoiden musiikin opettamisen kompetenssi jää varsin ohuelle tai

ainakin saavutettujen tavoitteiden osalta varsin hajanaiselle osaamisen tasolle? Näyttäisi siltä, että aikaisemmalla osaamisella olisi merkitystä musiikin opettamisen taitotason ja ymmärryksen saavuttamisessa. Ainakin tämän tutkimuksen mukaan opetuksen painopisteet ovat vähäisten tuntiresurssien puitteissa kaventuneet hälyttävästi. Mitä tapahtuu, ja on jo tapahtunut muusikkoudelle? Entä mitä on tapahtunut sivistisyhteiskunnalle, ja yliopiston vastuulle sen varmistamiseksi? Osaamisen tunnistamisella, vaalimisella ja arvostamisella tässä lienee merkitsevä rooli. Vaikutusten näyttäytymistä voidaan havainnoida ilmiöinä kaikkialla yhteiskunnassa, jo todettuihin tutkimusnäkökulmiin tukeutuen. Tässäkin tarvittaisiin tutkimusta.

Pohdittavaksi jää, voidaanko musiikkia opettaa ja toteuttaa huomioiden musiikin ja eri oppiaineiden integraatiota, ilmiölähtöisyyttä tai monialaisia oppimiskokonaisuuksia, jos musiikki toimii enää vain välineenä tai puuhastelun aiheena, vailla sisällöllisten tavoitteiden ymmärtämistä ja osaamista? Ainakaan ammattieettisen tarkastelun puitteissa tällainen toiminta ei kestäisi päivänvaloa. Musiikin oppimisen pitkäjänteisellä polulla on merkityksiä. Unohdamme, että oppiminen itsessään on olennaista, ja että pitkäjänteinen, tavoitteellinen prosessi luo valtavia, aineettomia – mutta myös aineellisia merkityksiä – ja niiden odottaminen on kannattavaa. Meidän ei kannata kuvitella, että voisimme korvata taiteellisten elämysten merkityksiä lukuisilla erilaisilla, sinänsä hienoilla projekteilla ja menetelmillä, joilla pyrimme korjaamaan rikki menneitä yksilöitä. [Gert Biesta \(2023\)](#) kuvaa musiikin olevan “väylä polkujen löytämiseksi koteihimme”. Arvostettu aivotutkija [Minna Huotilainen \(2022\)](#) kuvaa musiikkia “yleisenä pedagogisena suuntauksena”. [Markku Kaikkonen \(2022\)](#) puhui omassa inspiraatiopuheenvuorossaan iDeaMe-verkostoa käynnistettäessä yhteisen tahtotilan ja strategian löytämisestä. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että musiikilliset polut tulee käynnistää varhaiskasvatuksesta, jopa prenataalilta kaudelta alkaen, musiikkiin yleisenä pedagogisena suuntauksena tukeutuen. Yhteisen tahtotilan löytäminen luo mahdollisuuksia sekä musiikilliselle kasvulle ja hyvinvoinnille elinikäisinä prosesseina että ammatillisten muusikon ja musiikinopettajan uravalinnoilla, mutta miten voisimme paremmin tunnistaa varhaisiän musiikkikasvatusta ja sen olemassaoloa?

Missä viipyy päättäjien arvostus ja ymmärrys musiikkikasvatuksen tärkeydestä, vaikka aivotutkimus jo vahvistaa musiikin vaikutukset ihmisen hyvinvoinnille ja kokonaisvaltaiselle oppimiselle jälkinä aivoissamme? Aivojälkien lisäksi tarvitaan tietoa siitä, miten ne meissä näyttäytyvät tai miten ne palvelevat musiikinopetuksen pedagogiikassa ja sen kehittämisessä. Laskelmien tekeminen hyvinvointialan taakan keventämiseksi voisi parantaa mahdollisuuksiamme ennaltaehkäisevän työn toteuttamiseksi musiikkikasvatuksen ja kulttuuritarjonnan integroinnin keinoin. Millaisia seurauksia tällä ennalta ehkäisevällä musiikillisella toiminnalla olisi ylikuormittumisen ja mielenterveyden ongelmien esiintymiseen yhteiskunnassamme? Jos musiikki kuuluisi vahvaksi osaksi arkea, ja edelleen myös juhliimme, se voisi elvyttää, uudistaa ja edistää kulttuurisia traditioitamme, samalla varmistaen elävän kehityksen jatkumon. Musiikkikasvatuksen integrointi sekä kouluun että työpaikoille hyvinvoinnin ja oppimisen sekä jaksamisen tueksi voi luoda sellaisia merkityksiä, joita emme nyt pysty edes aavistamaan.

Meille kaikille musiikki on tavalla tai toisella merkityksellinen. Miksi suuri yleisö, päättäjät, musiikin käyttäjät, koulutettavat ja jne. eivät nyt nouse barrikadeille vaatien riittäviä resursseja laadukkaan musiikin opettamiseen? Sanonta ”rahalla saa ja hevosella pääsee” voisi tässä tapauksessa tarkoittaa sitä, että haluamme jälleen löytää inhimillisen maailman, jossa talous/kovat ja henkiset/lempeät arvot palvelisivat yhdessä yhteisen perustan löytämistä erilaisten yksilöiden ja arvojen toimiessa rinta rinnan. Nämä voisivat täydentää toisiaan, jos luovempien

ratkaisuvaihtoehtojen syntyminen mahdollistettaisiin ja molempien tarkoitusperät etenisivät kohti yhteistä tavoitetta. Talouden suunnittelu tarvitsee sisällön, joka luo taloudelle suunnan ja merkityksen. Me elämme saman auringon alla taustoistamme riippumatta.

“Pane hellyys sanoihisi

kun puhut,

silloin ne putoavat kuin siemenet

lämpöiseen maahan.

Älä lähesty

kovilla sanoilla

ettet pirstoaisi.

Vain kivet kestävät vasaroimista” (Korpela, 1981).

Kolumnimme jatkakoon samansisältöisten edeltäjiensä kannanottoja (esim. Opettaja-lehti 2024/3, s. 11– 17) ja inspiroikoon uusia; Yhteisenä tavoitteenamme on päättäjiä herättäminen ymmärtämään musiikin opetuksen tilaa ja sen merkitystä ihmisten kokonaisvaltaiseen kehitykseen ja hyvinvointiin sekä yhteisöllisen tunteen rakentumiseen. On tärkeää muistaa, että yliopistoilla on suuri yhteiskunnallinen vaikutusvalta ja myös vastuu koulutustehtävän toteuttamisesta tutkimusperustaisesti sitä jatkuvasti kehittäen ja uudistaen.

iDeaME-verkoston puolesta,

MuT Katri-Helena Rautiainen, Lehtori, Jyväskylän yliopisto

FT, dosentti, pj. iDeaMe, Kaarina Marjanen, Yliopistonlehtori, Tampereen yliopisto

FM Susanna Söder, Yliopisto-opettaja, Oulun yliopisto